

Petolan tulevaisuusselvitys - johtopäätökset

Pentti Hyttinen
25.2.2025

Kuhmon kaupunginjohtajan viranhaltijapäätös (§ 2/2024) 13.3.2024

152/02.08.00/2024, Hankintapäätös

Ystävyyden puiston opastus- ja tutkimuskeskus on aikanaan perustettu suojelualueiden perustamisen kompensaationa. Taustalla on laki, jonka velvoittavuutta ympäristöministeriössä nyt tarkastellaan. Kuhmon kaupunki haluaa omalta osaltaan saada selvyyttä asiaan, sekä siihen, miten kompensaatiolupausta voisi hyödyntää, jos luontokeskuksen toiminta kaikesta huolimatta lopetetaan.

Kuhmon kaupunki on antanut PenTen Oy:lle toimeksiannon kompensaatiolupauksen hyödyntämismahdollisuuksien sekä Petolan tulevaisuuden vaihtoehtojen selvittämisestä.

Toteutusaikataulu on 15.3. – 30.4.2024. Toimeksiantaja voi halutessaan jatkaa toimeksiantoa määräajan päätyttyä tai keskeyttää toimeksiannon toteutuksen jo ennen määräajan päättymistä.

Kompensaation tausta

Ystävyyden puiston lakiesitystä valmisteltaessa 1989-1990 **Kuhmon kaupungin myönteisen suhtautumisen ehtona oli, että puiston perustamisesta aiheutuvat työpaikkamenetykset tulevat täysimääräisesti korvatuiksi.**

Keskeisimmät työpaikkamenetykset koituivat Elimyssalon alueen jättämisestä metsätalous-toiminnan ulkopuolelle. Se **pienensi Kuhmon hoitoalueen vuosittaista hakkuusuunnitetta arviolta noin 12 800 m3** (koko hoitoalueen hakkuusuunnite oli tuolloin noin 300 000 m3/v).

Ystävyyden puiston perustamisen arvioitiin vähentävän Metsähallituksen Kuhmon hoitoalueen metsätalouden työpaikkoja kuuden metsurityöpaikan verran. Lisäksi väheni metsätyönjohdosta, puutavarankuljetuksesta ja metsätraktorin käytöstä yhteensä kolme työpaikkaa. Ison-Palosen ja Maariansärkän ls-alueiden laajentaminen aiheutti 0,5-1 työpaikan menetyksen. Yhteensä vaikutus oli **arviolta noin 10 työpaikan vähennys**.

Kuhmon kaupunki edellytti, että kaupunkiin perustetaan Ystävyyden puiston opastus- ja tutkimuskeskus.

Laki Ystävyyden puistosta 488/1990:

6 § **Henkilöstö sekä opastus- ja tutkimuskeskus**

Ystävyyden puiston tutkimusta, hoitoa, käyttöä ja valvontaa sekä puistossa tapahtuvaa opastusta varten perustetaan tarpeellinen lukumäärä virkoja ja otetaan työsopimussuhteista henkilökuntaa.

Kuhmon kaupunkiin perustetaan Ystävyyden puiston opastus- ja tutkimuskeskus.

Asetus Ystävyyden puistosta 489/1990:

7 § **Ystävyyden puiston hallinta**

Ystävyyden puisto on Metsähallituksen hallinnassa ja hoidossa.

Ympäristöministeriö ohjaa tutkimusta Ystävyyden puistossa.

Erityisehtoja löytyy muistakin kansallispuistoista, mutta ei vastaavankaltaista kompensaatiokirjausta

Kansallispuiston perustamislakiin kirjattua verrokkitapausta ei löytynyt. Myös muihin kansallispuistoihin liittyen on kuitenkin olemassa lukuisia **erityisehtoja**, jotka löytyvät kirjauksina laista, lain perustelu-osasta tai perustamisvaiheen muistioista ja lausunnoista. Sitä kautta asiat on sisällytetty ao. puistojen hoito- ja käyttösuunnitelmiin (jotka YM vahvistaa). Erityisesti metsästystä ja kalastusta koskevia poikkeusehtoja on kirjattu useisiin kansallispuistojen perustamisasiakirjoihin.

- Urho Kekkosen kansallispuistoa koskeva laki
  - Lakiin on kirjattu mm. metsästykseen, kalastukseen, poronhoitoon ja kullanhuuhdontaan sekä puolustusvoimien ja rajavartioston toimintaan liittyviä erityisehtoja.
- Saaristomeren kansallispuisto
  - Saaristolaiset saavat ottaa tietyin ehdoin kansallispuiston alueelta kotitarvekäyttöön puuta ja karjan rehua.
- Selkämeren kansallispuisto
  - Lupa tehdä Olkiluodon ydinvoimalaitoksen jäähdytysveden kauko-oton ja -purun edellyttämiä toimenpiteitä.
- Pallas-Yllästunturin ja Kolin kansallispuistot
  - Matkailurakentamiselle, mm. hotellille, erityislupa.

Tulokulmia vaihtoehtojen tarkasteluun

1) **Mitä tapahtuu Petolan toiminnoille?**
   - ei ole edellytyksiä kannattavalle liiketoiminnalle nykymuodossaan
   - jotain uutta ja innovatiivista pitäisi löytää sisällöksi
   - Kuhmon kaupunki on valmis tulemaan mukaan yhteistyöhön ratkaisujen löytämiseksi

2) **Mitä tapahtuu Tönölän rakennuksille?**
   - kaupungin intressi on, että rakennukset säilyvät sellaisessa käytössä, joka tukee alueen kehittämistoimintaa

3) **Miten Kuhmolle luvattu kompensaatio hoidetaan jatkossa**, kun Petolan työpaikkoja eikä sen aluetaloudellisia vaikutuksia enää ole?
   - tämä on Kuhmon kannalta avainkysymys: alasajon ajoitus on todella huono geopoliittisen tilanteen vuoksi
   - kompensaatiota on jatkettava jollakin tavoin: suojelun myönteiset aluetalousvaikutukset eivät ole realisoituneet, mutta sen aiheuttamat tulomenetykset jatkuvat joka vuosi myös tulevaisuudessa

Petolan toiminnan tulevaisuuden vaihtoehdot

1. Perusskenaario

- Metsähallitus luopuu Petolasta ja lakkauttaa palvelukeskuksen toiminnan.
- Edellyttää lain ja asetuksen muutosta/kumoamista. Ei hyväksyttävä skenaario ilman kompensaatiota.

2. Yhdistys/säätiö/osakeyhtiö -skenaario Analysin perusteella ei kovin lupaava skenaario.

- Perustetaan **alueen toimijoiden yhteinen** Petola-yhdistys tai Petola-säätiö tai Petola Oy
  - Jäseninä/osakkaina Metsähallitus, Kuhmon kaupunki, Kainuun liitto + Petolasta hyötyvät yritykset.
  - Kiinteistö rakennuksineen apporttina yhdistykselle/säätiölle/osakeyhtiölle?

3. Yritysskenaario Potentiaalia on, jos vaan löytyy yrittäjä.

- Petolan toiminta jatkuu **ulkopuolisen yrittäjän** vetämänä.
- Kiinteistö rakennuksineen säilyy Metsähallituksella tai myydään investorille/yrittäjälle tiukin ehdoin toiminnan jatkamisesta.

4. Jokeriskenaario

- Alasajon kompensaatioksi jotain ihan muuta?
  - Kiinteistö johonkin kokonaan muuhun käyttöön?

Metsähallituksella on iso aluetalousvaikutus Kuhmossa

- Valtion maiden pinta-ala noin **250 000 ha** (54 % metsämaan pinta-alasta Kuhmossa)
    - Metsätalous Oy:n hallinnassa 206 532 ha
        - *josta normaalissa metsätalouskäytössä 141 084 ha*
    - Luontopalveluiden hallinnassa 43 938 ha

- Metsähallituksen hakkuumäärät vuonna 2023: yhteensä **365 000 m3**
    - ensiharvennus 100 000 m3, harvennus 115 000 m3 ja avohakkuu 150 000 m3
    - taimikonhoitoa n. 1500 ha/v, lannoitusta n. 3000 ha/v
    - hakkuiden laskennallinen kantoraha-arvo on runsaat **13 M€**

    → **Voidaan siis ajatella, että kuhmolaiset menettävät valtion kassaan vuosittain runsaat 13 M€ verrattuna tilanteeseen, jossa kaikki valtion Kuhmossa omistama metsäala olisi kuhmolaisten omassa omistuksessa.**

- Työntekijöitä yhteensä **21 henkilöä**
    - 12 MT Oy:n toimihenkilöä ja 4 metsuria, luontopalvelut 4 ja eräpalvelut 1

Jos Metsähallitus luopuu Petolasta ja/tai sen toimintojen ylläpitämisestä, Kuhmon kaupunki edellyttää **kompensaationa, että Metsähallitus käyttää vastaavan euromäärän esimerkiksi luontomatkailun kehittämishankkeisiin.**

→ Kuinka suuri osa Metsähallituksen vuosituloksesta on perusteltua palauttaa Kuhmoon?

Tällä hetkellä Ystävyyden puiston suojelu pienentää Kuhmon alueen hakkuusuunnitetta arviolta noin 15 000 m3/v , jonka laskennallinen kantoraha-arvo on noin **540 000 €/v**.

Jos hakkuumäärän pienentyminen suhteutetaan yksityisen metsänomistajan tilanteeseen, niin vastaava nettotulomenetys olisi metsänuudistuskustannusten ja muiden menojen jälkeen arviolta noin **400 000 €/v.**

Tuo vajaan puolen miljoonan euron suuruusluokka vastaa alkuperäistä kymmenen työpaikan kompensaatiota.

Olennaista on tunnistaa, että kompensaation peruste ei ole poistunut.
Niin kauan kuin Ystävyyden puiston suojelu jatkuu, se leikkaa hakkuusuunnitetta ja aluetalouden tuloja joka vuosi täältä ikuisuuteen.

Yritysskenaario ulkopuolisen yrittäjän vetämänä

- Petolan toiminta - tai ainakin **Tönölän rakennusten käyttö** - jatkuisi **ulkopuolisen yrittäjän vastuulla.**

- Kiinteistö rakennuksineen
  - voi säilyä Metsähallituksella
  - voidaan myydä toiselle investorille tai yrittäjälle tiukin ehdoin toiminnan jatkamisesta
    - Huutokaupat.com, Yrityspörssi, tms.

→ Yrittäjän löytäminen ei varmaankaan olisi helppoa, mutta **kiinnostusta saattaisi ilmaantua myös alueen ulkopuolelta tai jopa kansainvälisesti. Kuhmon kaupunki on valmis yhteismarkkinointiin uuden omistajan ja/tai yrittäjän löytämiseksi.**

→ Uusia oheistuotteita ja -palveluja sekä ylipäänsä **ansaintalogiikkaa tulisi olennaisesti kehittää**, jotta toiminta kantaisi itsensä.

Yksityisen yrityksen potentiaalit ja toimintaedellytykset - ideoita

- Näyttelytila sopisi outdoor-matkailuyrityksen tarpeisiin; mm. hyvät varastotilat välineille, hyvä auditorio.
- Majoituskiinteistö olisi helppo saada tuottamaan, ongelmallinen esim. Syken kiinteistö.
- Potentiaalia olisi myös esim. esteettömän matkailun ja vesistömatkailun kehittämiseen, mm. koskikalastus.
- Matkailijoille olisi oltava tarjolla ruokailut; ruoat voisi hoitaa jokin lähellä oleva pitopalveluyritys tms.
- Reittien pitää olla kunnossa, kaupunki kehittänyt hyvin reittejä mm. keskustan ja Petolan välillä, mutta Luontopalvelut on lopettanut mm. UKK-reitin ylläpidon ja purkanut retkeilyinfraa, mm. Lentuankosken tuvan.
- Paikallisten yritysten tulisi ohjata asiakkaitaan Petolaan nykyistä aktiivisemmin.
- Kalevalan/Tönölän alue ja Kuhmo kokonaisuudessaan sopisi mainiosti liikuntaleirikeskukseksi: hiihtostadion, ah-stadion, järviladut, vaellusreitit, maastopyöräreitit, suunnistusmaastot, tenniskentät, jäähalli, uimahalli, yleisurheilukenttä jne. -- junioriseurojen leirikeskus? Majoitustiloja kehitettävä.

→ **Suurpetoteema sinänsä sopii Kuhmoon!**

→ Lisäksi tarvitaan reittejä ja ruokaa sekä tulovirtaa ohjelmapalveluista.

Jokeriskenaario: Miehittämätön suurpetokeskus

- digitaalinen älylukitustekniikka, jota käytetään mm. airbnb-kohteissa ja välinevuokrauksessa: asiakas ostaa pääsylipun netistä, maksu vahvalla tunnistautumisella, koodi lukon avaamiseen tekstiviestinä

- valaistus ja animaatiot kohteittain automatisoitavissa liiketunnistimien tms. avulla

- valvontaan on saatavissa kokonaisratkaisuja kk-velotuksella
  - verrokiksi: esim. Sector Alarmilta omakotitalon avaimeton ovenavaus, valvontakamerat sekä lasirikko-, palo- ja kosteusilmaisimet sisältäen Securitas-vartiointiliikkeen palvelut ja automaattiset hälytykset viranomaisille maksaa 49 €/kk.

- kahvia, pikkupurtavaa ja juomia saatavana myyntiautomaateista

- kehittämistyöhön voisi hakea EU-hankerahaa ja/tai kansallista kehittämisinvestointitukea
  - Pallaksella on ollut hanke, jossa kokeiltiin opastuksessa etäpäivitettäviä diginäyttöjä, hankkeen päätyttyä ylläpitoon ei ole ollut resursointia

- samaa tekniikkaa voi soveltaa alueen matkailun kehittämisessä, mm. mökkivuokrauksessa ja välinevuokrauksessa (esim. lumikengät, maastopyörät, kanootit, jne.)

Summa summarum - johtopäätöksiä

1) **Petolan toimintojen jatkumiseksi tulisi löytää ulkopuolinen yrittäjä, joka kehittäisi myös ansaintalogiikkaa nykyistä monipuolisemmaksi.** Alueen eri toimijoiden yhdessä perustama yhdistys, säätiö tai osakeyhtiö ei vaikuta lupaavalta. Se tarkoittaisi nyt valtiolta tulevan rahoituksen sysäämistä paikallistason hoidettavaksi.

1) **Kaupungin intressi on, että Tönölän rakennukset säilyvät sellaisessa käytössä, joka tukee alueen muuta kehittämistoimintaa.** Valtio voisi tulla mukaan esimerkiksi **kaukolämpöverkoston ulottamiseen Tönölän alueelle, joka olisi noin 1,5 M€ investointi.**

3) **Kuhmon kaupunki vetoaa Ystävyyden puiston perustamisen yhteydessä luvattuun kompensaatioon sekä Itäisen ja Pohjoisen Suomen kehittämisohjelmiin.** Luontevaa olisi, että **Metsähallituksen vuosituloksesta vastaava euromääräinen summa tuloutetaan käytettäväksi esimerkiksi alueen luontomatkailun kehittämiseen.** Tämä kohentaisi osaltaan Metsähallituksen toimintojen sosiaalista hyväksyttävyyttä Kuhmon alueella.

4) **Jatkotoimenpiteet?**
   - yrittäjän haku sekä rakennusten myynti/vuokraus
   - **Kuhmon kaupunki on valmis yhteismarkkinointiin**

Selvitystä varten haastateltuja henkilöitä / tahoja

- ***Juhana Juntunen***, kaupunginjohtaja / Kuhmon kaupunki (raportointi & sparraus viikoittain)
- ***Pekka Horttanainen***, elinkeinopäällikkö / Kuhmon kaupunki (raportointi & sparraus viikoittain)

- ***Mikko Polvinen***, kansanedustaja (PS): 26.3.
- ***Tuomas Kettunen***, kansanedustaja (Kesk): 23.4.
- ***Riikka Pirkkalainen***, maakuntajohtaja / Kainuun liitto: 3.4.
- ***Tytti Määttä***, ex-kaupunginjohtaja: 26.3.

- ***Henrik Jansson***, luontopalvelujohtaja / Metsähallitus: 30.4.
- ***Samuli Sillman***, apulaisjohtaja / Metsähallitus: 30.4.
- ***Juhani Damski***, kansliapäällikkö / YM 4.4.
- ***Tarja Haaranen***, ylijohtaja / YM 4.4.

Lähdeaineistoa

Laki Ystävyyden puistosta 488/1990 (ja sen perusteluosa)

Asetus Ystävyyden puistosta 489/1990 (ja sen perusteluosa)

Kuhmon kaupungin esitys eduskunnan laki- ja talousvaliokunnalle 30.11.1989

Metsähallituksen (15.12.1989), maa- ja metsätalousministeriön (26.1.1990), ympäristöministeriön (8.2.1990) sekä Kuhmon kaupungin (18.4.1990) lausunnot eduskunnan laki- ja talousvaliokunnalle selvitykseen koskien Ystävyydenpuiston laajentamista

Metsähallituksen tiedote 27.4.2023

Metsähallituksen selvitys Tönölän (Lentiirantie 342) kiinteistöistä ja rakennuksista

Pöytäkirja eduskunnan laki- ja talousvaliokunnan kokouksesta 24.11.1989

Petola-työryhmän muistio 25.5.2022

Ehdotus Kalevalankankaan kiinteistöjen käytöstä ja kehittämisestä.

Osakeyhtiölaki (21.7.2006/624)

Säätiölaki (24.4.2015/487)

Yhdistyslaki (26.5.1989/503)

PenTen Oy

Oleellisen ytimessä

Sanotaan, että on tärkeää nähdä metsä puilta, kiivetä oksalle, katsoa kokonaisuutta kauempaa, erottaa olennainen ja epäolennainen. Nykyhetkeen ja tulevaisuuteen kätkeytyy paljon potentiaaleja, joiden tunnistaminen edellyttää ilmatilaa ajattelussa. Eri asioita kuin ennen, eri tavalla kuin ennen. Innovaatio, uuden luominen, vielä olemattoman jalostaminen olevaksi.

Yhteiskuntasuhteita ja metsäbiotaloutta

Asiantuntijaselvityksiä, esitelmiä, lehtikirjoituksia ja tilaisuuksien moderointia – näitä kaikkia suomeksi tai englanniksi.

Johdon valmennusta ja puhtia päätöksentekoon

Tukea tilanteissa, jotka liittyvät strategisten kysymysten hahmottamiseen ja jäsentämiseen sekä johtamistyön ja organisaation kehittämiseen.

Verkostoja ja rahoituskanavia

Täsmäapua potentiaalisten yhteistyökumppaneiden etsintään ja rahoituksen kokoamiseen investointeja, kehittämishankkeita ja yritysjärjestelyjä varten - Suomesta, Euroopasta, maailmalta.

Pentti Hyttinen | PenTen Oy | 040 546 5227 | pentti.hyttinen@penten.fi | www.penten.fi